

J E L E N K Ö R.

68. szám

Pest, szerda augustus 26^{án}

1835.

Foglalalat: Magyarország (ker. 's országos ülések, az öt rendű fölrás a' f. Nádor által fölterjesztetik; kinevezések; pesti kis iskolák 's vakok intézetbeli próbatét; barkaszi tűz 's t.). Anglia (londoni tűz; viaszás gyülekezet Dublinban; Brougham ellenmondása; angol lapostrom a' francia sajtótörvény ellen; alsó és felsőházi ülések, Hume indítványa 's beszéde az Orangisták ellen 's t.). Franciaország (különféle lapi viták a' sajtó-törvény és Fieschi ügyében 's a' t.). Spanyolország (az ellenhadak állása; a' barcelonai dulás körülményei; az Impartial don Carlos és Krisztina közti alkudozásokról). Lengyelország. Németország. Amerika. Elegyhírek (Halley üstököse megjelentéről 's egyebekről).

MAGYARORSZÁG.

Pozsony. — Folyó hónap 17én a' kir. leírás kerületileg fölvetetvén annak elfogadtatása a' már régóta fölterjesztést váró tárgyakra nézve szavazati többség által elhatározottat oly módon, hogy azokat az ország fens. Nádora nyíltan terjessze a' kir. felség elébe. — E' tárgybeli üzenetjök a' KK 's RRknek 18án olvastatott föl először a' kerületi ülésben, a' következő 349ik országos ülésben pedig tanácskozás alá vétetett, 's egy új válaszüzenettel együtt a' szólásszabadság ügyében a' főrendekhez küldetett. Megrostáltatván e' két üzenet augustus 18ki országosülésben, a' szólásszabadságot érdeklő ugyan ellenvetés nélkül, a' másik pedig, melly a' készenlevő öt fölrásnak boríték nélküli felküldetése iránt megegyezett, erős ellenzés után, csakugyan helybenhagyott, 's azon fölrások, névszerint 1) az urbért 2) az előleges sérelmeket 3) az ügyvédi censura tilalmát 4) Erdély állapotját 5) ö Fölségének, mint magyar királynak czimzetét tárgyazók Nádor ö fenségének fölterjesztés végett által is adattak.

Ö cs. k. felsége, saját föls. testvérét, ö es. k. fenségét Föherczeg Ferencz Károlyt a' magy. kir. sz. Istvánrend nagykeresztjével méltóztatott megajándékozni.

Ö cs. k. felsége az első székely határórzó ezred őrnagyát Dietrich Mihály Fridriket, több mint 34 évig viselt hű szolgálatja tekintetéből, erdélyi nemességre, Hermanvölgyi melléknévvel 's díjelengedéssel méltóztatott emelni.

A' nm. m. k. udv. Kamara Hauszegger Diennes eddig Szigeten k. tisztartósági kulcsárt Husztra kir. tisztartósági ellenőrségre; a' mármarosi kam. igazgatóságánál pedig Grosschmid Imre jegyzökönyvi practicanst accessistaságra nevezé ki. — Ö cs. kir. felsége pedig zsarnóczai ezüstkoh-igazgatóvá Kovarz Károly eddig ideigleni igazgatót méltóztatott kinevezni.

Pest: Folyó hónap 13kán ment végbe József külvárosunkban létező magyar iskolában a' tanuló ifjuság próbatéte; városunk polgármestere 's az ottani plebánus ur előülte alatt, sok tisztos vendég, különösen a' kegyes iskolák három tagja és sok itten tanuló kisdéd szülsége 's rokona jelenlétében. Mind a' két nembeli gyöngé tanítványok, a' figyer-

mekek két külön, a' leánykák hasonlóképen külön két osztályban, összesen 375, magyarul 's németül vizsgáltattak a' hittudomány, sz. írási történetek, a' földleírás, természet-hisztóriából 's fej számvetésből; a' kisebbek pedig a' betűzés, szófogalás, olvasás, írás, számvetés szabályiból, a' magyar német olvasásból, 's magyar nyelvből; a' hazai történetekből magyarul. A' vizsgálatot egy előjáró magyar beszéddel kezdvén, 's közben négy növendék szónoki gyakorlásból magyarul szavalván, a' próbatétet hasonlóképen magyar köszönő beszéd rekeszté. A' vizsgálat általjában ugyan igen dicséretesen folyt végiglen, azonban különös említést érdemel az, mit a' tisztelt elnök polgármester ur is nyilvánosan dicsért vala: hogy a' gyöngé tanítványok, bár többnyire német és szláv ajku szülszarmazékai, mégis oly csuda könnyűséggel 's tisztasággal ejték a' magyar szavakat. Hasonló szép előmenetelt lehet tapasztalni a' magyar szavak tiszta, könnyű és csinos ejtegetésökben e' folyó hónap 6án belvárosi magyar iskolánkban tartott vizsgálatkor is, 's valóban örvendve álmétkodtunk, midőn ama' parányi 's a' földről alig látszó kisdedeket, kik közül sokan csak azért küldetnek ide, hogy lassanként csendes üléshez 's iskolabajáráshoz szokjanak, 's kiket azért erősen fogni nem tanácsos, e' fölött pedig még gyakran a' zivataros 's esős napokon vagy a' nyári hőségben odahaza marasztatnak, nem csak szépen magyarul imádkozni, 's tiszta magyar szavakat dadogni hallottuk, hanem, a' mit mondtak, azt érteni is tapasztaltuk. Mi természetesen nyilvános bizonyosságul szolgál, hogy valamint egy részről, hol a' tanító buzgó fáradozása a' tanítványok iparjával párosul, semmi sem hátráltathatja ott a' szent szándék sikerülését, 's hogy még a' leggyöngébb fácska is, mellyet szorgalom ápol, teremhet szép gyümölcsöket: úgy más részről minden igaz hazafinak mellét szebb jövendő reményével tölti meg 's azon meggyőződésre bírja, hogy a' koráni oktatás legezéltirányosb, kisdédink szívök formálására, 's rebegő ajakiknak anyanyelvünkhöz szoktatására. Aug. 23kán végre délután a' megyeházsteremében, a' pesti vakok intézete növendékeinek próbatéte volt, hol a' két növendék által mondott magyar és német üdvözlő beszéd után, négyhangú karének,

vallás és magyar nyelvbéli tanítás, fej- és jegyekeli számvetés, természet-hisztória és Technologia, természettudomány és Diaetetika, földleírás és hazai történetek 's a' hangászat theoriája 's ezek után a' növendékek többféle kézimunkáji, t. i. fonás-kötés-varrás- és szalag v. pántlikaszövésbeli munkáji, a' számos hallgatóság előtti dolgozással terjesztettek elő, 's végre két hárfán, hárantsipon (fiatán) fortepianón és hegedűn különféle hangászarabokat, ezek után Kisfaludy Károly „honvágyát,” egy polonaiset kürtre, egy haslinger quarttet 's Beethoven négyhangu 's Meeressztille című karénekét 's végre trombita - muzsikát. A' próbát szép és szivreható sikerű volt 's minthogy ezen, fens. Főhg-Nádorunk védszárnyai alatt letkezett 's hazánkban első illy nemű intézet tanítási körében évről évre halad előbbre, az emberiség bizton remélteti, hogy szerencsétlen vak polgár esemetéink gyámoltatási 's oktatási töképenzeik is évről évre újabb alapítványok 's adakozásokkal tetemesülnek, mellyek által azon szerencsétlen vak gyermekek, kik szegénység és szükségétől környékezve segítség nélkül magányosan tengenek ez életben, mint a' vadon virágja, idei 's örök jólétükhez kívántató isméretek birtokába jussanak, a' szemüket burkoló sötétség legalább lelkeikről oszlatassék el, hogy legalább szellemileg láthassák az örök világosság fényét 's a' teremésnek 's e' roppant Mindennek számtalan csudait 's jó kereszténynek 's munkás tagjai lehessenek a' polgári társaságnak.

Balassa-Gyarmat aug. 9kén: a' helybeli evang. iskolában megürült tanító-hivatalra elválasztatott Meiczor Lajos ur a' pozsonyi lyceum és bécsi főiskola növendéke. Itt az 183 $\frac{1}{2}$ iskolai év folyó év sept. 1jén veendi kezdetét.

Julius 6kán éjféltán két óraker iszonyú csapás érte Bereg vármegye Barkasz nevű helységét, melly egy gonosz gyujtogató keze által egyszerre több helyen fölgyujtatván, lángmortalék lett. A' tűz, kemény szélről segítettve, olly sebesen özönle szét, hogy egy óra lefolyta alatt 275 épület, 's ezek közt a' ref. szentegyház szép tornyostul, kellemeshangu harangjaival, szónok és többi székeivel együtt, a' parochia 's kaplánház minden házi eszközzel, hamuvá lett. A' lakosok, házi butoraikat veszni hagyván örültek, hogy szegény életüket a' lángok közül megmenthették, kivéven egy öreg özvegyasszonyt kinek teste megégett. Így a' nyomoruságra jutott emberek minden lak és elegendő eledel nélkül szenvedik keserű sorsuk csapását 's magukat és pusztult szentegyházokat a' kegyes emberbarátok segedelmére bízzák. Már eddig is akadtak számkodó keblek, kik részint ruhával 's eledelmével részint pénzzel is enyhítették a' nyomorultak szükségét. Illyenek: Boros János adott 4 vft; Fejér-

vári János 2 f. 30 kr. — Gönczy Sándor 18 f'; Kazai József 2 f. 30 kr., Kovács Sámuel 3f. — Miskolczi János 1 f. 30 kr.; Varga István 4 fr.; esperest Vekendi Nagy Mihály ur 8 fr.; Janka József 3 fr. mindnyájan predikátorok, ezeken kívül táblab. Hunyady András ur 18 fr. ns Kozma József 12 fr. 30 kr.; továbbá Kovács György 2 fr. 30 kr. — ns Pap Jánosné 4 fr. — özvegy Simon Józsefné v. 15 fr.; ns Vásárhelyi János ur 2 fr. 30 kr. —

ANGLIA.

Londont aug. 3kán pusztító gyuladás érte, melly Charterhouse-squareben negyven épületet hamvasztott el, 's ezek között Smith és Nephurak nagy gyárját is. — Julius 31én a' királynál udvarlás volt, mellyben Eszterházy herczeg és Alava general jelent meg, bucsúzás végett elutazások előtt a' királytól. —

Az Öst. Beobachter a' berlini Haudei és Speneri hirlaphól, aug. 19diki számában Londonból következő jelentést is közöl: „A' hőség itt nálunk (Londonban) olly nagy volt, hogy több búzaasztag és szalmakazal magától meggyuladt!”

A' Globe következő esetről tudósít Dublinból aug. 3ról: „Néhány nappal előbb gyűlés vala hirdetve, hogy a' dublini egyetem tory követe azon kifejezését, mellyel pártja elleneit hitetleneknek mondá, szóba vegyék. A' gyülekezethez reformerekből kelle természetesen állania, kik ama' kifejezés által sérülteknek hívék magukat. De az orangista párt egy angol prot. pap által vezetettve a' terembe tolakodott, elfoglala a' helyeket, 's nagy rendtelenséget okozott; gyilkokkal és furkókkal fenyegetvén elleneiket. Erre új gyűlés hirdettetett aug. 3ra a' Coburg-kertbe, mellynek következtében az orangista férfiak illy hirdetést bocsátottak ki: „Protestansok, keljetek föl! Minthogy jövő hétfőn 12 órára gyűlés van hirdetve, hogy a' véleményszabadság joga megtámadassék, komolyan szólítottok föl, személyes szabadságotok, vallásos intézvényitek 's országos törvényitek védelme végett a' Coburgkertbe megjelenni. Féld Istent, tiszteld a' királyt!” — A' másik párt sem henylt, hanem következő hirlést tett közzé: „Nagy gyűlés a' Coburgkertben. Irlandi férfiak! A' dublini recorder (Shaw) hitetleneknek nyilvánít benneteket! Gyalázat! Gyalázat! Hát hitetlenek vagytok? Ha igen, ugy maradjatok otthon; ha nem, legyetek helyeitek a' Coburgkertben, kérelmet nyujtandók a' rágalmazó ellen.” Mire aug. 3kán már korán reggel 5 óraker csoportosan tódultak az emberek a' gyűlés helyre, úgy hogy 11 és 12 óra közt 20-30,000 ember volt egy tömegben. 11 $\frac{1}{2}$ óraker mintegy 500 főből álló orangista férfi csoport a' gyűlésbe akart tolakodni; némi összekapás után, mellyben többen megsebesültek, még is kénytelen volt visszavonulni,

's külön gyűlést tartani. 4 $\frac{1}{2}$ óraker gyűlhelyöket, Merchantshallét megtámadta a' nép, 's egyetlen ablak sem maradt sértetlen. Az orangista férfiak rozsdás kardokkal és csákányokkal támadták meg a' népet; miért is számos elfogatás történt. —

Brougham lord a' felsőházban történt tanuvaltatás ellen a' községjavító törvényjavaslat ügyében ellenmondást tett közre, melyet kivüle még 11. szabadelmű peer irt alá. Az ellenmondás alapjai: 1) A' törvényjavaslat nem egyesek jogairól, 's nem büntető vagy fenytő kérdéstről szól, hanem általános politikai rendszabály; ha tehát itt volna helye vallatásnak, akkor más törvények hozatásánál is lehet, 's így soha törvényt tanuvaltatás nélkül alkotni többé nem lehetne. 2) A' felsőház máskor egyes jogi kérdésben sem fogadott el tanu-kihallgatást; 3) A' tanuvaltatások olly tett-dolgokról 's kérdésekről szólnak, hogy azok igazak lehetnek, 's a' törvényjavaslat helytelenségéről még is mit sem bizonyítanak. 4) A' panasz olly előzvényt érdekle, mellynek a' törvényjavaslattal kevés köze; 5) A' tanu-állomások kizárólag a' nyomozó biztosságok viselete ellen szólnak, holott sem e' viselet, sem a' biztosság tudósítása nem része a' törvényjavaslatnak, nincs is arra építve. 6) E' példa következésében nem lesz ok, akármiilyen, a' ház asztalára tett törvényjavaslat, kérelem, oklevél vagy bármi rendszabály ellen tanuvalloást elfogadni. 7) E' tanuvaltatás kivált az imént érdeklelt esetben idővesztéség. 8) Az ellenfél a' felsőházban csak azon föltétel alatt egyezett meg a' két községi ügyvéd kihallgatásában, ha semmi új akadály és haladék a' törvényjavaslat útjába nem gördítetik. —

A' Morning-Chronicle: Elnézzük az új sajtói törvényjavaslatokat Franciaországban, 's azt kérdezzük: okosság 's illőség volt é az egész francia sajtót kapcsolatba hozni azon gonosztettével a' felségárulásnak, melly iránt az egész ország épen most legszinezetlenebb utálatát nyilvánította? A' hadicsel szemet szúr. A' rendszabályok már rég el valának készítve 's csak bátorságuk nem volt a' ministereknek előterjeszteni azokat. Most azon félelmet, mellyet Fieschi pokolerömüve gerjeszte, példátlan hálátlansággal és az érzelem alacsony-ságával használták. "s a' t. —

Londoni lapok következő levelet közlenek, mellyet Cumberland herczeg Patten urhoz, az orangista páholyokat nyomozó alsóházi biztosság elnökéhez intézett: „St. James palotában, aug. 5kén 1835. Uram! Minthogy értésemre jutott azon elterjedt köz hir, mintha én sajtáságomban mint a' nagybritanniai és irlandi orangista intézet nagymestere, okleveleket osztottam volna ki külön ezredekhöz ezen egyesületre; én magam ez állítvány valóságát elhatározottan; 's még azt adom hozzá, hogy midőn illy értelmű ajánlatok tétettek előttem,

azokat nyomban visszautasítottam azon kifejezés-sel, hogy katonai szabályok ellen volna máskép eselekednem. Nekem tehát nincs tudtommal, hogy valami ezredben vannak orangista páholyok, kivévén III. Vilmos király ezredét, hol e' páholy már 1798 v. 1799ben léteze 's így sokkal előbb, hogy sem én nagymesterré lettem. Emlékezem, hogy a' tisztek és közlegények narancsszinű szalagokat hordottak melleiken szemlekor a' swinleyi táborban, mellyet III. György király tartott; 's ha nem csalódom, IV. György az elhunyt király a' második orangista páholy tagja volt. Ha mindazáltal Ön illy nemű oklevelet mutathatna elő, azt azonnal megsemmíteném. Mint mondám, soha hasonló okleveleket nem bocsátottam ki; azonban igaz, hogy több oklevelet fehérén (in bianco) irtam alá, páholy, név és szám nélkül. Készen 's aláírva kaptam ezt az irlandi kinevezett nagymestertől, a' nagy kincstárnoktól és a' nagy titkártól. Azzal kecségtetem magamat, hogy e' nyilatkozásom, czáfolatúl azon állításokra, mellyek ezen dologról elterjesztvők, közre is fog tétetni. (aláírva) Erneszt. Patten lovag urhoz. A' herczeg a' király testvére. —

A' felsőházban aug. 7kén a' tanuvaltatás ismét éjjeli 11 óraig tartott, mire Wellington hg megszólal, 's azt javasla: hagyjanak föl a' további vallatással, mert a' parlamentülések már úgy is igen előre haladtak, pedig a' törvényjavaslatot még ez ülésben tanácskozás alá kell a' nemes lordoknak venniök. Efelött az eddigi vallomásokból is ítélhetnek a' ns lordok. A' Times is jelenti, hogy nem szándéka a' felsőháznak e' törvényjavaslatot félrevetni, hanem csak néhány indítványt vagy záradékot akar belé iktatni. A' Morning-Herald e' tekintetben ezeket mondja: „A' mostani vélemény-meghasonlás a' két parlamentház közt azzal fog hihetőleg véget érni, hogy a' lordok e' törvényjavaslatot a' Sir R. Peel és Sir W. Follet által javasolt módosító indítvány szerint fogják elfogadni.“ A' Courier ellenben így: „A' hir, hogy a' felsőház a' tanuvaltatásnak véget akar vetni, valósulni kezd; 's 10kén a' peerház hihetőleg biztossággá fog változni, 's a' törvényjavaslat legjelesebb záradékot elfogadni. De a' peerek bánata fájdalom! késő. Az alsóház és nemzet vissza fogják minden indítványaikat utasítani, mint ellenséges hatalomtól eredőket.“ — Az alsóházban ugyan e' napon Hume ur jelenté, hogy azon esetben, ha a' felsőház e' törvényjavaslatot félrevetné, fölszólítást hozna indítványba az alsóházhoz azon ösvény meghányatására, mellyet az alsóház e' komoly alkalommal lenne választandó. J. Russell felele, ha a' kérdésben forgó rendszabály egy másik helyen csakugyan félrevettetnék, ő is azon véleményű, hogy az alsóháznak rendkívüli viseletet kellene határoznia. Ugyanez ülésben az irlandi egyházjavító

törvényjavaslat általment már a' biztosságon, és valamennyi záradéka elfogadtatott; némelyek azonban hozzá is toldattak. — Az alsóházban aug. 4én Hume ur keményen kikelt az orangista páholyok ellen 's indítványt tett végzések alakjában, melyek az orangista páholyok létét 's eltörlesztésök szükségét nyilatkoztassák „Mig én, mond a' tisztes tag, nyomozásimat ez iránt tettem, történt a' belfasti vérengzés, mely világosan az orangista társaság munkája volt. (Mire az ellenfél: „Nem! nem!) Úgy tudósítottak még a' hirlapok is 's megvan mutatva, hogy orangisták voltak a' megtámadók, 's csak ők daczoltak a' felsőség parancsával, míg a' katolikusok engedelmesen szét oszlottak. („halljuk! halljuk!“ és tetszés.) Két törvény tiltja e' társaságokat. Pedig Dorsetshireből két munkást megbüntettek tizszer kisebb vétség miatt, mint az, melyet a' királyszékhez közelálló személyek elkövetnek 's ezek személyesített bűnképen fölelelmedett fövel járnak az ország színe előtt! míg ama' szegény munkások, kik midőn hibáztak, jó lélekkel cselekedtek, 's nem fegyveres egyesületet alkottak, deportatiora ítéltettek. (tetszés.) Ez azon igazság, mellynek egyenlőnek kellene lennie mind parasztra mind herczegre nézve? (Öst. Beob.) (hangos tetszés.) Mintegy 200 ezer főnyi orangista férfi van egyesülve, készen a' nagy páholy minden intésére fölkelni (halljuk! halljuk!) És kik pártolói 's előmozdítói e' társaságnak? Herczegek a' királyi házból, nemcsak férfiak, 's általjában főrangúak. (halljuk!) Ezek élesztik a' pártgyűlölség tüzét Irlandban, nyugtalanságokat gerjesztenek, minek következtése, hogy ellene egyesületek támodnak, 's a' szerencsétlen országot pártok szaggatják szerte. Első vádom az orangista egyesületek ellen az, hogy kizárók, 's hogy elválasztófalat vonnak az ország protestans és katolikus népsége közt. A' tagok fölvételekor némi törvényelleni szertartások divatoznak. Így például a' fölvétetendő kijelelt bibliával tartozik a' terembe lépni, míg a' pap bizonyos imádságokat mond el. Ha van szentségtelenítés, ez bizonynal az; mert a' páholyok valamennyi törvénye vérrel van írva, 's ilyen emberek nevezik magukat keresztényeknek, protestansoknak kitüntetőleg!! (par préférence) (halljuk! és hangos tetszés.) Nem alkothatni páholyt az irlandi nagy páholy engedelmével nélkül, melly a' nagymestertől 's birtokosától iratik alá, 's a' nagy páholy peccsége nyomatik rá. 'S ki által iratnak alá e' jegyek? Cumberland Erneszt kir. herczeg mint nagymester által! (halljuk!) Enniskillen lord, mint kinevezett nagymester által (halljuk!) Maxwell Henry, ezen ház tagja, mint fő titoknok által (halljuk!). Seran William, mint kinevezett főtitkár által; Percival Sándor, második parlamenttag, (halljuk!) mint az egyesület első

pénztárnoka és Hugh R. Baker, mint kinevezett első pénztárnok által. Ha a' whigministerség hatalmával élt volna, ilyen illetlenség, mint az orangista egyesület, soha létre nem jöhetett volna. (Halljuk! és hangos tetszés.) Orangista férfiak egyesesen és társaságosan négy év óta mindegyre nyujtogattak be kérelmeket a' királynak 's felső és alsóháznak minden szabadelmű rendszabály ellen. En azt kívánom, hogy valamennyi orangista hatóság azonnal távolítottassék el a' békebiróságokból és felelősségre vonassanak (halljuk!). Ha a' ministerium őket a' békebiróságban ezentúl is meg akarja tartani, akkor minden jó kormány elvével egyenes ellentmondásban cselekszik (hangos tetszés). Hát nem 1600 orangista páholy szegült mindig minden javítás ellen? (halljuk! halljuk!) Hát nem szerké számra nyujtogattak kérelmeket, mint mondák, ő fölsége pápista alattvalói ellen? — Itt felugrott Percival ezredes 's nagy hévvel kérde: mikor nevezé orangista páholy a' katolikusokat „pápista“ névvel? Hume ur, folytatólag: „Bizonyosítom a' vitélő ezredest, 1828 óta több ízben történt ez (halljuk!). Véleményem szerint az orangista páholyok viselete felségárulással határos. Az irlandi yeomanry (földbirtokos katonaság) között annyi az orangista férfi, hogy szolgálatjára soha biztosan nem számolhatni. Midőn S. Crawford ur egy ízben a' yeomanryt némi zavar-lecsöndesítésre használni akará, megtagadták a' benne létező orange férfiak az engedelmisséget, 's gúnyosan mondogták: „Ön részlen lehet ugyan Northumberland hg, a' lordhelytartó tekintete, de részünkön Cumberland hg, a' király testvére tekintete van, hogy ne engedelmeskedjünk Önnek.“ („halljuk! halljuk!“ és tetszés.) Örvendek, hogy megjegyzésem olly kedvesen fogadtatnak. Mindig gyanúsak voltak előttem ezen emberek, kik folyvást a' királyt, alkotmányt és vallást pengetik szájokban. Ki ismeri őket, jól tudja, hogy buzgóságuk föltételes 's csak addig tart, míg a' király 's kormány a' protestantismus tulnyomosságát minden alakban kész föntartani. Még az irlandi és angol rendőrség is pezseg orangistától. (hangos „halljuk! halljuk!“) Bizonynal ő fölsége nem fogja mind ezen illetlenséget tudni. (halljuk!) Szándékom azért is annak magasan álló részvevőit előmozdítóit megtámadnom; a' kisebbekkel keveset gondolok. (halljuk!) Ohajtom ő fölségét különösen azon körülményre figyelmeztetni, hogy Cumberland kir. herczeg még a' biztosság összeülte óta is irt alá engedelmi jegyeket orangista páholyok föllállítására.“ (Folytatás következik.)

A' felsőházban aug. 11kén több kérelem nyujtatott be a' hatóságjavító törvényjavaslat mellett. Melbourne benyújtá a' manchesteri kérelmet a' törvényjavaslat mellett, melly olly nagy megindulást okozott az utolsó napokban. — A' ns lord remé-

nyét fejeze ki, hogy a' ns lordok által fogják e' törvényjavaslat szükségét látni. Az alsóházban Roebuck ur nyújtott be kérelmet bizonyos William Lovettől, ki az iránt panaszodik, hogy sajtóját és sajtóeszközeit a' törvényszék lefoglalta, mert bélyegtelen hirdapokat árult és sajtójáról a' hatóságot nem tudósította. Roebuck azt hozá fölmentésgeül a' panaszlónak, hogy az ezt parancsoló törvény Pitt ministeriumának 1795 évtáji szakárul szól's már a' nem-élés által feledékenységbe jutott, elavult. A' szónok beszédében a' fr. ministeriumra is kicsapott. —

FRANCZIAORSZÁG.

A' hirdapok vitájában, melly az új törvényjavaslatokrol támadt, következő osztályozást tehetni: A' ministerek elhatározott védelmezői csupán a' ministeri hirdapok, ugymint a' Journal des Débats, a' Journal de Paris, a' Moniteur du Commerce 's a' Revue de Paris. Atmenetel gyanánt szolgál az ellenzésre a' Constitutionnel, melly egyszersmind igen gáncsolja mind a' két pártot, a' javasolt törvényeket azonban sajnálható visszalépéseknek nevezi. — Határozottan ellenző félre ment által a' többi lap valamennyi; ugymint a' tiers-parti lapjai mindnyájan, 's névszerint a' Temps és Impartial; az alkotmányos ellenzéslapjai ugymint a' Courrier Français, a' Journal du Commerce, Messenger, Figaro, Revue des deux Mondes, 's a' t. — 's a' republicanus lapok, ugymint a' National, Reformateur, Bon Sens; végre a' legitimisták lapjai, ugymint, a' Quotidienne, Gazette de France, La France 's a' t. — Ambár a' Journal des Débats a' törvényjavaslatokat folyvást védi, legutolsó számában még is gáncsol abban több határozást. Egy másik cikkelyben pedig minden felelősséget le akar magáról rázni mondván: „Vajha találának azok, kik a' törvényjavaslatokat keménységről vádolják más módokat és eszközöket, de biztosakat, hogy a' király sérülhetlensége és a' kormány alapja, azaz a' charta tiszteletben tartassék. Mi egyebet nem kívánunk. Nekünk legkisebb érdekünkben sem fekszik akadályokkal terhelve látni a' sajtót; mi jól tudjuk, hogy az idők változnak, 's hogy a' szabadság ügye az egész világ ügye. De azt is tudjuk, hogy míg a' király személye nem tiszteltetik, 's a' kormány alapja minden megtámadtatástól föl nem mentetik, senki bátorságot, nyugalmat vagy szabadságot nem ígérhet magának. 's a' t.“ — A' Revue des deux Mondes így bélyegzi a' mostani francia állapottot: „Azt mondották, Louvel (Berry hg gyilkosa) nem érte el célját, mert gyilkos terve a' bordeauxi hg csudálatos születése által meghiusított. Nem! Louvel terve nem hiusított meg, csalódnak, mert Louvel gyilka a' Bourbonok egész nemzetségét érte. — Louvel volt az, ki Xdik

Károly megbukását okozta, mert Louvel gonosz tété óta történt azon nyilt ellenrevolúciós viszázat, azon nyilvánított háboru a' charta ellen, amaz egész sereg sérelem és kivételi törvény, a' hatalom ama' megtámadtatásai, mellyek koronája végre a' jul. rendelés, 's határa a' jul. három nap volt. Vegyetek tehát példát a' multrol, ti, a' juliusi király ministerei! hogy a' történet, mellyről olly tudós vizsgálatot tettetek, valami hasznokra legyen. 's a' t. 's a' t. Senki sem idegebb mint mi, azon felduló, vakbuzgó, kizáró, zsarnok pártszellemtől (a' legszélsőbb republicanusítól), mellynek organumai most vádoltatnak. Mi minden alkalommal külön választottuk elveinket az övéktől, de szabadon megvalljuk mostan, 's úgy tartjuk, hitelt érdemlünk: a' gonosz nem onnan ered. Nem a' Reformateur, 's nem a' Tribune irányzák Fieschi puskacsöveit; 's minthogy mindenik párt a' másik nyakába rója kölcsönösen a' gonosz tétet, miért nem okozhatta volna ezt a' ministerium kemény rendszere, hosszan tartó erőszakosságai, börtöneinek iszonyatosságai, az embereket megvetése? Nem szándékunk ugyan vádolni a' ministereket; de miért volna a' sajtó egyedül vétkes, 's a' ministerium olly egészen ártatlan? Talán a' sajtó volt, melly a' közbocsánatot ellenzé; mellyet a' ns marsal, a' hallatlan merény első áldozatja, kívánt? A' sajtó volt e, melly rábirta Thiers urat, hogy a' hirdapok kiadóit szalmával rakott talyigákon vitesse gályarabok gyanánt messze börtönökbe? Mi azok közé tartozunk, kik eskütszékben e' kiadókat megítéltük volna, de őket így nem valánk meggyalázandók. A' Courrier Français pedig így: „Ugyan mit akartok, midőn annyi lármát csináltok az erkölcsi rendről, mellyet törvényjavaslataitok által helyre állítani mondotok? 's a' t.“

A' Journal des Débats szerint Fieschi felgyógyulása sebeiből már bizonyosnak látszik. A' Courrier Français (nem republicanus lap) azt mondja, hogy a' kormány még nem fedezte föl, mellyik párttól eredt a' merény, 's a' Journal de Paris kancsalgásai a' republicanus pártra csak rendőrségi cselek. — A' National azt bizonyítja, hogy Fieschinek olly sürgetéssel keresett 's végre megtalált bölradája üres volt. Ugyancsak a' National jelenti, hogy megjegyzésre méltó: mikép a' diplomata test boszankodását a' merény miatt a' királynak még ki nem fejezte, mint ezt a' juniusi és aprilisi események alkalmakor tevé; oka ennek az, mert a' diplomata test szintolylan ol tudja, mint a' kormány, micsoda kéz intézte a' csapást. A' külföld minden esetre létesíti számítását. A' pokol-erőmű elhibázta ugyan a' királyt, de a' sajtót nem fogja elhibázni. A' többi lap is megmarad azon állítás mellett, hogy a' merény carlista eredetű. A' Temps több részletet említ, mellyeknél fogva már

jul. 15kén verettek Parisban emlékpénzek V. Henrik arczképével. —

A' követházban aug. 13án elfogadtatott azon új törvényjavaslat, mely a' közszékek új rendezetét foglalja magában és pedig 212szóval 72 ellen. Ez alkalommal azon két nevezetes körülmény fordult elő, hogy elsöben is Schonen ur, ki mindig a' kormány mellett szavazott eddig, ez úttal a' kormány ellen szavazott, 's névszerint azt ohajtotta volna, hogy a' javasolt törvények kivételi törvényekül fogadtatnának el inkább, mint sem tartósan fenállókul. Azután Persil ur így fejezte ki magát e' tekintetben: „A' kormány nem mulékony, hanem maradó törvényt akar, nem pedig kivételit, szóval a' törvénykezés érdekében olly rendszabályokat, mellyek alkotmányos határozások korlátin belül vannak, „szükséges ugymond hogy a' törvényszolgáltatás nyomban kövesse a' fegyveres zendülést. Ez a' kormány szándéka a' fenforgó törvényeknél. Nem kivételi törvényeket akarunk, így záró szavait a' minister; mi a' chartában maradunk, 's fogunk maradni; csak a' legvégső szükség birhatna bennünket arra, hogy abból kilépjünk. (Öst. Beob.) Mig más útnak lesz szabadulásra, bizonyosak lehetnek uraim, hogy a' chartához fogjuk magunkat szabni.“ — Az igazság-ministernek e' kifejezése anyagot nyújtanak 's méltán az ellenzési lapoknak kemény vádakra a' ministerség ellen. A' Temps azt mondja: X. Károly tanácsnokinak sem volt más rendszerök. — A' pairszék aug. 13án ítélte el a' lyoni aprilisi vádlottakat. —

SPANYOLORSZÁG.

A' párisi pénzcarnokon azon hir kerenge aug. 12kén, hogy fő tábornok Llauder új telegraphi tudósítás szerint, Puycedából a' francia határra szökött. A' Sentinelle szerint Llauder a' nyugtalan-ságok első kitértükör nem vala Barcelonában, de 27kén este mintegy 600 legény gyalogsággal 's 40 lovaggal oda visszajött, 's tüstént a' fellegvárba vonúlt, hol a' sereg tisztjeit keményen megdorgálta restségükért, 's azt nyilatkoztatá, hogy a' fellegvárból könnyü lett volna az egész várost földig rontani. E' szavak villámgyorsasággal terjedtek el a' városon, 's a' nép most újra 's még dühösebben zúdult föl Llauder ellen. Mire ez bátorságvesztve illant Mataroba, de ott ismét a' klastromok ellen küldetett csapat néppel akadván 's önmaga ellen intézett kurjongást hallván megegy-szer megfatamodott, 's ezóta helyét nem találta. Innét magyarázhatni meg Llaudernek előbb Puycedába, azután a' francia határookra bujdosását. — A' nyugtalan-ságok és szerzetesek üldöztetése folyvást tartanak. Az országutak szerfölött bátorságtalanok. A' levélpostákat mindennemű iránylatoklan elfogdozzák 's Andalusiában napirenden

van a' gyors szekerek kiraboltatása. Rotschild Lionel báró a' cadixi uton mindenétül megfosztatott 's örülhet, hogy incognitoja veszélyesb erőszaktól megörizé. Mire ő tanácsosabbnak is vélte vissza fordulni 's új utilevéllal fölkészülve, Oleronon keresztül utazni Franciaországba.

A' Gazette de France következő híreket közöl don Carlos főhadiszállásáról, aug. 4ikéről: „Ma reggel korán elhagytuk Estellát, 's Arnonizban ebédeltünk. Estve a' király Villamayorba érkezett, 's innét holnap reggel ismét tovább megyünk, anélkül, hogy tudnám hová. Fzenhírt a' Gazette de F. egy villamayori levél utánközli, legutolsó telegraphi tudósítás szerint pedig d. Carlos Vitoriába indult. — Krisztina hadiserege jelenleg Larragában van 's castiliali ujczok általi szaporodott. — A' Journal de Paris egy bayonnei üzenet után azt jelenti aug. 12éről, hogy a' gyalogság vezér-ügyelőjévé Espeleta neveztetett ki, ennek helyébe Quesada lett madridi parancsnok, Rodil pedig nyugalmaztatott. — Egy cikkely a' Timesban következő körülményesb leírását terjeszti elő a' minapi barcelónai véres jeleneteknek: Julius 25én bikaviadal alkalmakor, a' Plaza de Toroson összesereglett nép mingyárt eleinte csöndzavaró szélsélyt mutatott. Történetből a' viadalra bocsátott bikák igen igen békeszeretők voltak, 's így a' népnek csekély mulatságot szereztek. Tilalmazó törvény van hogy semmit sem szabad viadalfövényre vetni, mi a' vivók futását gátolhatná; de midön a' harmadik bika is előjött, 's ez sem mutatott kedvet rombolásra, már akkor a' nézők dühre lobbantak. Az arenába (viadaltérre) kövek röpültek; hangos kiabálás zengett, hogy a' bikákat vezessék el. Ebben meg egyezett a' felsőség, azonban a' negyedik bika is álmosnak mutatkozott, 's a' nép haragja borzasztó jelekben kezdte kitörni. Mintegy 10,000 ember volt összegyülve, 's ez mind teljes erejéből kiáltott, egy pillanatban zuzva voltak a' padok és korlátok, 's a' töredékek minden oldalról a' színre röpültek. A' kormányzó megjelenvén csilapítani akará a' nép dühét, de hijába. E' közben a' viadaltér sokasággal telt meg, melly a' szerencsétlen bikára rohant. A' felbőszült barrom egyenesen a' kormányzó ellen indult, ki csak bajosan menekheték meg a' veszélytől. Végre számtalan sebtől gyengülve lerogyott a' bika, 's diadalmi zajjal az utcákon keresztül hurczoltatott. A' rendszerető nézők visszavonúltanak, de a' köznép még dühösebbül kezdte pusztítani, a' mi már előre megfontolt 's kicsinált dolog vala. — Ekkor rohantak a' monostorok ellen, mellyeknek most csak pusztá falai állanak, a' könyvtárokat 's nagybecsű gyűjteményeket elégették. Azonban e' zavar és pusztítás közepett nem lehetett nem csudálni a' dühöngők pénzmegvetését. Szent edények, arany és

ezüst művek tűzbe dobattak, 's egy suhancz, ki egy seiyemkendőt el akart csipni, szinte halálra verekelt. De a' lázongó nép nem elégtelt meg a' birtokpusztítással; hanem vérrel akará' dühét csilapítani; közel 80 fegyvertelen barátot öldöstek le, 's a' többi is csak a' katonaság erőteljes ótalmának köszöni üldözött életét. — Azok közül is kevesen haltak könnyű halált. Néhányat megégettek, mások t' gyilokdöfésekkel végeztek ki, néhányat bottal 's kövel vertek agyon. Azon kevesek közt, kik a' kórházakban félholtan nyögnek, némelyiknek harmincz seb is borítja testét. Sokan a' katonák ótalma alatt lelték halálukat 's a' t.

Llauder elszaladván, a' másodparancsnok Castellóniában, Bassa gen. érkezett Barcelónába lázadás-csilapítandóul, 's hirdetést bocsátott közre, mi szerint minden ember, a' fellegvárból hallandó első álgyszó után, házába tartozott vonulni. Dél tájban megdördült az álgyszó, de a' helyett, hogy az emberek visszavonulnának, nagy néptömeg kezdte tódulni Bassa szállása felé. A' katonaság hadirendbe állott az előtt, de a' felbőszült sokaság a' csarnokba rohant, Bassa generált az ablakból ledobta, azután a' rendőrség épületének ment, szétrombolá azt 's elégeté a' papirosokat 's a' t. — A' főváros békén van; a' nyugtalanságok itt követőkre nem találtak, azonban a' kormány aggódva figyel minden mozdulásra, 's minden monostort egy egy csapat katonaság őriz, azt szükség esetében ótalmazandó. — Barcelonán, Saragossán és Murcián kívül még Cordova és Caspe városok is Arragoniában erőszakos jelenetek színhelyei voltak. Különösen a' murciai nyugtalanságokról így beszél egy onnani levél aug. 1sőjéről: Julius 30kán a' nép föllázadt, 's néhány szökevény fogoly szabadon bocsáttatását kívánta. Ez megadatott. Következő napon ismét rendetlenség mutatkozott 's úgy látszott, hogy a' klastromok ellen készül valami. A' felsőség vigyázott, a' katonaság összegyűjtetett, 's az egész éjt ébren tölté az arsenaltéren. A' nyugtalankodók előre nyomultak, de látván a' villogó fegyvereket, megállottak. Már minden azt hitte, hogy a' béke helyre áll, midőn egyszerre hajnalban öt klastrom lángban állott. A' barátok közül azonban csak egy veszté életét, a' többi szerencsésen megszabadult. — A' hadiseregről kevés hírek jönek. Cordova gen. egész seregét az Ebro partjain hadirendbe állította, 's csak az angolfrancia segédesapat elérkezésére várt, hogy ehez képest támadólag intézhesse állását. Ezen erősítés eljöveteleig a' hadi fő parancsnokság rendelete szerint ütköznie nem szabad.

A' tiersparti egyik újsága, az Impartial, a' spanyol seregek jelen munkátlanságát azon alkudozásoknak tulajdonítja, mellyek az angol kabinet ütkös eszközzése által a' királyné s' don Carlos közt folynak. Az angol ministerség „ugymond

azon lap^a őrizkedik, hogy kabinetünket jelen foglalatosságitól el ne vonja. Efelőtt újabb időkben volt alkalma meg is győződni annak szeszélyességéről a' négyes szövetség föltételei teljesítésében, 's azért elhatározta magát egyedül 's Franciaország részvéte nélkül munkálni azt, a' mi Angliának használhat. Most két angol alkudozó van don Carlos fő hadiszállásán, kiknek bizatásukban áll valamely egyezés alapvonalait elkészíteni, melly a' harcznak véget vessen. Következők lennének, egy másik lap szerint, ezen alapvonások: „Don Carlos joga maga személyére nézve elenyészettnek v. szendergőnek tekintetik, de Károly Lajos infansnak d. Carlos fiának számára, a' kis Izabella királynéval párosulandóéra ismét föléled. Izabella királyné legyen saját nevében és jogával, úgy mint hajdan első Izabella katolikus Ferdinand hitese volt. Igy a' sáli és antisali törvény kezét fog egymással, és se a' házastársaknál se maradékaiknál nem lesz lehetséges megkülönböztetni, ki uralkodik közülök öröködési (successiói) rend szerint.

LENGYELORSZÁG.

A' hannoverai újság egy cikkelye így emlékedik a' kalischi táborról: A' három kelet-európai fejdelem baráti összejövése bizonyítja, hogy azon összeköttetés, melly Münchengrätzben a' lázító elvek behatása ellen alapított, maig is főáll. — Ezt azért emeljük ki különösen, mert angol és francia lapok azt ügyekeztek megmutatni, hogy Ausztria, jelen helyzeténél fogva, mint magokat kifejezék, a' déli statusrendszerhez, ennél fogva tehát érdekei közé tartozik, hogy Oroszország tovább a' török felé ne terjedjen; az európai statusok mostani körülményi azt kívánják, hogy Anglia, Franciaország és Ausztria közönös érdekekkel szövetkezzenek Orosz és Poroszország ellen. Azonban e' vélemény az európai kormányrendszernek igen felületes ösméretére mutat. Ausztria összeköttetése Angol és Franciaországgal csupán akkor volna képzelhető, ha Oroszország délszakra terjeszkedése Ausztria kárára szolgálna; de illy eset most nem létezik, sőt egészen más érdekek forognak fön, mellyek a' kölcsönös viszonyokat meghatározzák. A' négyes szövetség, melly nyugaton a' revolutionalis érdekek föntartására 's terjesztésére köttetett, fenáll, 's épen most lép életbe a' spanyol királyné által. Már pedig a' keleti statusok Münchengrätzben azon ellenkező célra egyesültek, hogy a' revolutiói érdekek ellen dolgozzanak.

NÉMETORSZÁG.

Aug. 8ról írják, hogy Töplitzben a' monarchák összejövete alkalmakor véghatározások fogtak hozatni a' belga hollandi ügyben. Ennyit a' hollandiak is hihetőnek vallanak; de tagadják, hogy a' hollandi király, nem bizván népe hűségében, maga sürgetné ezen véghatározásokat. —

Az érzehegységéből (Erzgebirge) aug. 6ról írják hogy Csehországban is lesz gyakorlási tábor, 's már előlegesen élelmi szereket is vásárolgatnak a' széleken e' végre. — A' rendkívüli szárazság Csehországban két egymásutáni év következtében másodszer is igen szűk esztendőt okoz. Már az idén is hiányzott a' közönséges téli nedvesség 's azért a' burgonya, takarmány 's egyéb gabona egészen elsilányult. Számos malom és gyár megakadt viz szűke miatt. Még a' felső érzehgyi folyók is esermelyekké apadtak. De a' közép és alsó érzehgység téli vetéseinek a' szárazság nem ártott 's itt a' buzaaratást igen gazdagnak mondhatni. Ezek mellett a' népség Csehországban folyvást szaporodik, 's majd minden faluban új házak épülnek. —

A M E R I K A.

Mexico: A' Times július 12ig terjedő hírlapokat vett Ujyorkból. Ezek június 2ig adnak híreket Veracruzból, mellyek szerint Mexico kormányalakja teljesen megváltozott. A' státusoknak eddig foederatív (szövetséges) republicai alkotmánya volt, melly most középponti kormányra változott 's ennek feje Santana. A' másítás Toluca nevű mexicói tartományban kezdődött, honnan a' terv a' köz kormányhoz küldetett, 's valamennyi státusban el is terjesztetett. — Az egész mexicói tartomány, úgyszinte a' többi valamennyi, még azok is, mellyek Texca tervét fogadják el, hozzá állásukat nyilvánították. A' mostani hatóságok, mellyek a' tolucai tervnek ellen nem szegülnek, folyvást meg fognak maradni, míg a' congressus az újdon kormányrendszert összeszerkesztendi, mi mihelyt lehetséges, meg fog történni. —

E L E G Y H I R E K.

Az eddig várva várt Halley üstököséről következő tudósítást ad egy berlini lap: Halley üstököse (Damoiseau, Rosenberger, Pontécoulant 's a' t. számítás után) aug. 6án korán napkelte előtt lépett-elő a' föld látkörén, a' földtől ugyan 46, a' naptól 37 millió mérföld távolságra, éjnyugat felé a' tejúthoz legközelebb eső bika csillagnál, de mivel kevéssel napkelte előtt jó fel, 's annak fénye által meghomályosul, azonban iszonyu távolságra is van tőlünk: nehezen lesz e' hónap közepe előtt látható; de azontúl a' jelen hónap végeig késő este éjszakkéletem tűnik föl 's hajnalhasadtig szemlélhető. A' hónap folytában az úgy nevezett bika csillagtól, a' tejúton át annak keleti széleig halad, 's a' földhez 28½, a' naphoz 29 millió mérföldnyire közeleg. —

Római lapok aug. 6áról a' Collegio Romano csillagvizsgálóji után következő adatot közölnek a'

Halley üstököséről: Tegnáp körülbelül 7 óra 's 30 perczkor római időszámolás szerint tűnt föl nálunk a' híres Halley üstököse Damoiseau alapjai szerint kiszámított helyen. Világa igen gyöngye volt 's Biela üstököséhez hasonlított, mint ezt utolsó megjelentekor láthatók. Zeta csillag közelében tartózkodik, a' Bikában. A' derengő hajnal 's ekkor az égen elterült föllegzet alig engedtek elég időt helyzetét illő pontossággal megvizsgálnunk. Egyenes följövetét 5° 26' alatt találtuk, éjszaki eltérését 22° 17' alatt. — Bécsben Aug. 22kén a' cs. k. csillagásztorony segédje, Littrow Károly hasonlóképen föltalálta 's vizsgálat alá vette a' híres égi vándort, mi szerint annak egyenes fölmenetét (ascensióját) 85° 27' 50", éjszaki eltérését (declinatioját) pedig 23° 36' 20" alatt tapasztalá. Úgy látszik mint egy halvány hosszudakkerék köd-alak, fark nélkül, aránylag kitetsző testtel, de mellynek köre olly fénytelen, hogy e' napokban csak igen éles és gyakorlott szem jó vizsgáló segédelmével látható. De kevés idő múlva nagysága 's világossága, a' földhöz sebes közeledése miatt, annyira fog növekedni, hogy kevésbé erős látszón keresztül is kivehető lesz. —

Athene jun. 28kán. A' közvélemény tízenegy nap óta kellemetlen érzéssel sejtí a' sajtószabadság elkövetkező korlátoztatását. Ugy hiszik, hogy idegen udvarok befolyásának kell e' lépést tulajdonítani, de a' király a' jelen időnek helyzetét nem tartja még alkalmasnak, illy rendszabálylétesítésre. Theocharis és Koletti a' királynál ovó szavaikat veték közbe 's nem sikeretlenül. Most még minden előbbi állapotjában van; azonban meggyökerezett vélemény, hogy idő jártával a' külföldi párt sőtét célját kivíthatja. —

Piemonti utolsó hírek szerint a' cholera Turin felé irányzatában eddig Conig terjedt, 's itt aug. 9én 61 beteg, 11 holt találkozott. — Nizában előbb megszűnt, de Genuában kiütött, hol aug. Sikaig már 18 beteget 's 9 holtat számláltak. Livornóban és Florenzben is kerültek elő már egyes halálesetek. A' cholera tehát általlépte már a' Havasok és Appenninek hegylánczait, 's megjelent éjszaki Olaszország téerein anélkül, hogy hosszas vándorlása alatt erejéből legkisebbet is veszített volna. Lombardia aggodalomban van; a' betegség mostani irányzata szerint, melly nyugotról keletnek vevé pályáját, legelőbb levénkítve a' veszélynek. Már előlegesen elegendő számú polgári és katonai orvos van rendelve, 's majd utasítás fog kiadatni a' néphez olasz nyelven, melly a' cholera-alatti élés rendszabályit foglalja magában. —